

Vláda dohodla velké šachy v energetice. Podpoří plyn, v nouzi i uhlí

7. 5. 2024 7:00

Tisková konference vlády Video: ČTK

Článek si také můžete poslechnout v audioverzi.

Fialova vláda se dohodla na přepsání některých pravidel pro chod uhelných a plynových elektráren. Obě oblasti chce mít víc pod kontrolou kvůli plánovanému útlumu uhlí, což se ale neobejde bez zapojení dalších peněz.

„Dostáváme se do situace, kdy někteří provozovatelé uhelných zdrojů naznačují, že se blíží chvíle, kdy utlumí provoz svých zařízení. A my se na to musíme v rámci zákonných možností připravit,“ uvedl k souboru chystaných opatření ministr průmyslu Jozef Síkela (STAN).

Přebudování uhelných elektráren na plyn má do budoucna probíhat podle zjednodušených povolovacích procedur. Plyn také půjde zapojit do takzvaných kapacitních mechanismů. Plynové zdroje budou od státu dostávat zapláceno za to, že stojí a že jsou připravené v pohotovosti, což jim má zajistit stálý příjem a jistější návratnost vstupních investic.

„Každý takový mechanismus budeme soutěžit a měl by být přidělen tomu, kdo nabídne státu nejlepší cenu,“ uvedl k nové formě podpory Síkela. Podobný princip se používá i v jiných evropských zemích, podmínkou jeho nasazení bude souhlas Evropské komise.

Opatření, navrhovaná Ministerstvem průmyslu a státním podnikem [ČEPS](#) zodpovědným za správu páteřní sítě, se objevila na programu vlády navíc nad rámec původního seznamu bodů. O všech schválených krocích už se v minulosti diskutovalo. Nyní je vláda schválila jako princip, který se má dál

rozpracovat do příslušných předpisů.

Podle zprávy, kterou po vládním jednání zveřejnilo Ministerstvo průmyslu, je u nových plynových zdrojů cílem „výrazně zjednodušit administrativní postupy, a snížit tak zátěž pro investory“. Nově budované a přestavované elektrárny budou ze zákona chápány jako stavby pro energetickou bezpečnost. Stavební řízení bude jednodušší a hůř ho půjde napadat, což je režim, který od letošního roku platí i pro důležité dálniční a železniční tahy.

Pro solární a větrné parky vláda připravuje takzvané „akcelerační zóny“. Půjde o území, kde nehrozí zásadní střet s jinými zájmy a kde bude povolování snazší a blokování staveb složitější. Jednodušší má být i řízení pro získání energetické licence. Strop pro jednodušší licenční řízení se zvedne z dřívějších 10 kilowatthodin výkonu na desetinásobek.

Lex Tykač jde do Sněmovny

„Krizové opatření, jehož využití se předpokládá jen v opravdu krajním případě, je úprava energetického zákona, která umožní [Energetickému regulačnímu úřadu](#) (ERÚ) zasáhnout a zajistit provoz zdrojů nutných pro zajištění bezpečnosti dodávek elektřiny,“ uvádí k dalšímu z nově dojednaných opatření Ministerstvo průmyslu.

Řeč je o drobné, ale důležité změně paragrafů, která má do prázdnin doputovat do Sněmovny a která by státu dala větší moc nad osudem končících uhelných zdrojů. Nový režim má fungovat jako pojistka, aby uhlí nevypadlo ze hry moc brzy, dokud za něj nebude náhrada v podobě plynu.

Princip energetické pojistky

Chystaná pojistka má fungovat následovně: Pokud ČEPS coby garant celé tuzemské sítě určí, že některá elektrárna na uhlí je pro něj nenahraditelná, nepůjde ji vypnout. Energetický regulační úřad v takovém případě nařídí provozovateli elektrárny, aby ji nechal v provozu, i když bude ve ztrátě. Vzniklé škody uhradí stát z rozpočtu, nebo je rozpustí do cen elektřiny.

Principiálně jde o podobný režim, jaký už dnes platí pro teplárny nebo prodejce elektřiny. V praxi byl nasazen v roce 2021 po krachu [Bohemia Energy](#), kdy ERÚ bezprizorním zákazníkům padlé firmy přidělil nového dodavatele. Podobně může úřad zakročit ve firmách, které mají licenci na dálkové dodávky tepla a chtěly by některé domácnosti přestat zásobovat.

Ve výrobě elektřiny má Česko tradičně nadbytek zdrojů, v Evropě je jedním z největších vývozců. U elektráren tedy žádný paragraf o zakazování není. Výrobci volně soutěží na trhu a velká část zdrojů je v soukromých rukou. Stát by v nouzi mohl nanejvýš neformálně uplatňovat svůj vliv coby většinový vlastník [ČEZ](#).

Zdejší dvojka ve výrobě elektřiny – skupina [Sev.en](#) miliardáře Pavla Tykače – začátkem roku oznámila, že výroba z uhlí pro ni ekonomicky ztrácí smysl. Jeden uhelný důl letos dotěžila, druhý chce zavřít příští rok a spolu s ním i obě své elektrárny v Počeradech a Chvaleticích. Důvodem je pokles cen elektřiny a drahé emisní povolenky, zavedené v EU už před lety jako pokuta za vypouštění skleníkových plynů.

Tykačovy záměry může změnit leda to, že by se poměr cen elektřiny a povolenek vylepšil. Anebo kdyby stát řekl, že pro stabilitu sítě Tykačovy provozy potřebuje a bude ztrátový provoz dotovat. Totéž by mohl ČEPS a ERÚ říci o zdrojích jiných dodavatelů, třeba o ČEZ.

Do zákona chce vláda pojistku přidat během léta, jako pozměňovací návrh k již otevřené novele jménem Lex OZE 3. Úpravu by měl předložit někdo z koaličních poslanců během druhého čtení novely, a to v hospodářském výboru Sněmovny, kde se má tento bod projednávat ještě v červnu.

„V případě, že by nějaký výrobce elektřiny plánoval ukončit provoz svého zdroje, bude mít povinnost toto oznámit s předstihem. Následně ČEPS jako provozovatel přenosové soustavy, který má na starosti dohled nad stabilitou sítě, posoudí význam zdroje pro udržení bezpečnosti dodávek a vydá doporučující expertní stanovisko. Na základě něj bude moci ERÚ nařídit zachování provozu tohoto zdroje a kompenzovat jeho případné ztráty z veřejných zdrojů,“ přibližuje Ministerstvo průmyslu v tiskové

zprávě ke střeďečnímu jednání vlády.

Co je „superkritický scénář“

Podle nejnovějších modelů [ČEPS](#) a [ministerstva průmyslu](#) by Česko mělo mít v příštích letech dost proudu i v případě souhry více negativních faktorů.

Tzv. superkritický scénář počítá s tím, že uhelné elektrárny budou končit nejrychlejším tempem, o kterém jejich provozovatelé mluví – tedy že v roce 2025 zavřou elektrárny firem [Sev.en](#) a [SUAS](#) ([Počerady](#), [Chvaletice](#), Tisová, [Vřesová](#)) a v roce 2027 elektrárny [ČEZ](#) kromě nejmodernějších Ledvic.

Současně s tím se testovala situace, kdy by došlo k dočasně k odstavení jednoho bloku v [Temelíně](#) a [Dukovanech](#), nefungovalo vedení do Německa a rozvoj obnovitelných zdrojů šel dvakrát pomaleji, než je odhadováno v Národním klimatickém plánu.

I při kombinaci všech těchto problémů by měla síť dál fungovat. Už v roce 2025 by se však Česko stalo mírným dovozcem.

Česká energetická soběstačnost končí

Zda stát nakonec bude tuto pojistku potřebovat, zatím není jasné. Neexistuje ani veřejný odhad případných nákladů pro stát. V součtu za celý rok se Česko bez Tykače obejde, jen bude méně vyvážen. ČEPS v nejnovějších propočtech, zveřejněných ve čtvrtek v rámci takzvaného superkritického scénáře (viz box), odhaduje, že i při útlumu uhlí a souhře nepříznivých okolností půjde udržet síť bezpečně v chodu.

Tykačovy Chvaletice jsou také jednou ze tří elektráren (vedle Tušimic a Prunéřova, spadajících pod ČEZ), které mají od ČEPS certifikát na nahazení přenosové soustavy v případě blackoutu neboli na takzvaný „start ze tmy“. ČEPS nyní ale pracuje na rozšíření palety dodavatelů těchto nouzových služeb, příští rok by vypsal nové aukce na jejich dodávku.

Ministerstvo a ČEPS zároveň upozorňují, že se Česko výhledově musí připravit na přeměnu z vývozce proudu na dovozce. Podle obou institucí ale v propojené Evropě není potřeba na soběstačnosti bazírovat a zákazníci nebudou na změně bilance nijak trpět, podobně jako u jiných komodit, kde je dovoz běžný.

„Naše analýzy potvrzují, že dostupnost elektřiny na okolních trzích zůstane dostatečná pro dovoz do Česka i v případě kritických scénářů. V rámci těchto analýz vycházíme z vlastních modelů a dále z dat, která poskytují provozovatelé přenosových soustav v jednotlivých členských státech EU,“ uvedl k tomu šéf ČEPS Martin Durčák.

„Dovoz elektřiny neznamena její zdražování,“ doplnil Síkela. Zákazníci podle něj nepoznají rozdíl, zda je proud domácí nebo z dovozu, výroba v zahraničí může být i levnější.

Podívejte se: Seznam Zprávy sestavily žebříček [100 nejhodnotnějších českých firem](#). Kliknutím na řádek v tabulce nebo na interaktivní grafiku je možné zjistit další podrobnosti o umístěné společnosti.

Článek jsme aktualizovali ve čtvrtek 13. 6. o vyjádření ČEPS k „superkritickému scénáři“.